

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР
4 ЖИЛД, 4 СОН

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ
ТОМ 4, НОМЕР 4

INNOVATIONS IN ECONOMY
VOLUME 4, ISSUE 4

ТОШКЕНТ-2021

**ИҚТІСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР
ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ | INNOVATIONS IN ECONOMY**
№4 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2021-4>

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Гулямов Сайдахрап Сайдахмедович
Академик

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Вохидова Мехри Хасановна
Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа
доктори

"Иқтисодиётда инновация" журнали таҳририй маслаҳат кенгаши
Международный редакционный совет журнала "Инновация в экономике"
International Editorial Board of the Journal of Innovation in Economics

08.00.01 - Иқтисодиёт назарияси / Экономическая теория / Economic theory

Назаров Ш.Х. - и.ф.д.
Гафуров У.В. - и.ф.д., профессор
Мустафакулов Ш. И. - и.ф.д., доцент
Сайфуллаева М.
Маматкулов И.А.

Nanuli Khizanishvili - Doctor of Economic Sciences, Tbilisi Iv. Javakhishvili State University. Faculty of Economics
Екатерина Геннадьевна Господарик
к.э.н., доцент, заведующая кафедрой
аналитической экономики и
эконометрики экономического
факультета БГУ

08.00.02-Макроиқтисодиёт / Макроэкономика / Macroeconomics

Салимов Б. Т. - и.ф.д., профессор,
Назаров Ш. Х. - и.ф.д.
Худойкулов С. К. - и.ф.н. доцент,
Валиев Б. - PhD.
Сафарова Н.Н.

Зубиташвили Тамар - доктор
туристических наук, Телавский
государственный университет, Грузия

08.00.07-Молия. Бухгалтерия ҳисоби. / Финансы. Бухгалтерский учет/ Finance. Accounting

Жиянова Н.Э. - и.ф.н., доц.

08.00.09-Жаҳон иқтисодиёти / Мировая экономика / World economy

Мурадова Х.М. - и.ф.д., профессор
Шарифхўжаев Ш.О. - и.ф.д.

Сардор Азам - и.ф.д.
Вохидова М.Х. - PhD.

**08.00.10-Демография. Мехнат иқтисодиёти / Демография. Экономика труда /
Demography. Labor Economics. 08.00.13-Менежмент / Менеджмент / Management**

Гулямов С.С. - академик
Умурзаков Б.Х. - и.ф.д., профессор,
Каршиев М.Э.

Маматкулов И.
Фойиназаров С.Б. - PhD
Кадирова З.А. - PhD

Page Maker | Верстка | Сахифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1.	Islamova Dilobar, Yoqubov Shukurillo, Abduvohidov Xolidbek DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP DURING A PANDEMIC.....	4
2.	Abdullaeva Alomatkhon FACTORS THAT CONTRIBUTE TO THE OCCURRENCE OF RISKS.....	12
3.	Askarova Mavluda THE NEED TO ENSURE INCLUSIVE ECONOMIC GROWTH OF THE COUNTRY.....	20
4.	Jamolov Jurabek IMPROVING METHODOLOGICAL APPROACHES IN THE IMPLEMENTATION OF GROSS REGIONAL PRODUCT.....	26
5.	Mahammadiev Maqsud METHODOLOGY FOR CREATING A DATABASE TO ASSESS THE EFFICIENCY OF THE LABOR MARKET IN THE DIGITAL ECONOMY....	33
6.	Parpieva Ra’no, Norboyeva Nafisa, Turayeva Adiba IMPROVING THE EFFICIENCY OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE BANKING SYSTEM.....	41
7.	Ibragimova Madina STRUCTURE AND CLASSIFICATION OF EDUCATIONAL TOURISM SERVICES.....	47
8.	Muminova Masuda ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF ACTIVE AND PASSIVE OPERATIONS IN COMMERCIAL BANKS.....	55
9.	Saydalieva Go’zal WAYS OF EFFICIENT USE OF AGRICULTURAL LAND.....	64
10.	Mannonova Shoxida DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE DIGITAL ECONOMY.....	70
11.	Makhmudov Sukhrob REGIONAL DISPARITIES IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC.....	76
12.	Baymirzaev Dilmurod, Khoshimova Nazira WAYS TO MINIMIZE YIELD RISKS BASED ON THE DIVERSIFICATION OF PRODUCTION IN FARMS.....	86

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ INNOVATIONS IN ECONOMY

Махмудов Сухроб Шухратович
Қарши давлат университети докторанти
e-mail:smahmudov01@gmail.com

ПАНДЕМИЯ ШАРОИТИДА МИНТАҚАВИЙ ТАФОВУТЛАР

For citation: Makhmudov Sukhrob Shukhratovich. REGIONAL DISPARITIES IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC. Journal of innovations in economy. 2021. Vol. 4, Issue 4. pp.76-85

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2021-4-11>

АННОТАЦИЯ

Мақола коронавирус пандемияси шароитида Ўзбекистон мінтақаларыда ижтимоий-іқтисодий ривожланиш ҳолатидаги тафовутлар тадқиқига бағишенген. Тадқиқот 3 босқичда амалга оширилиб, 1-босқич пандемиягача бўлган давр, 2-босқич пандемиянинг мінтақавий тафовутларнинг ортишига таъсири таҳлили ва 3-босқич мавжуд тафовутларни қисқартириш юзасидан ишлаб чиқилган сценарийларни ўз ичига олади.

Калит сўзлар: пандемия, мінтақавий тафовут, Бета ва Сигма яқинлашув, иш билан бандлик.

Makhmudov Sukhrob Shukhratovich
doctoral student of Karshi State University

REGIONAL DISPARITIES IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC

ABSTRACT

The article is devoted to the study of disparities in the state of socio-economic development in the regions of Uzbekistan in the conditions of the coronavirus pandemic. The research was carried out in 3 stages. The 1st stage includes a pre-pandemic period, the 2nd stage is devoted to the analysis of the impact of the pandemic on the increase in regional disparities, and at the 3rd stage, scenarios for reducing the existing disparities have been developed.

Keywords: pandemic, regional disparity, Beta and Sigma convergence, employment.

Махмудов Сухроб Шухратович
докторант Каршинского государственного университета

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ В КОНТЕКСТЕ ПАНДЕМИИ

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию неравенств в состоянии социально-экономического развития регионов Узбекистана в условиях пандемии коронавируса. Исследование

проводилось в 3 этапа. 1-й этап включает в себя предпандемический период, 2-й этап посвящен анализу влияния пандемии на увеличение региональных различий, а на 3-м этапе разработаны сценарии снижения существующих различий.

Ключевые слова: пандемия, региональное неравенство, Бета и Сигма конвергенция, занятость.

Кириш

Коронавирус пандемияси жаҳоннинг барча мамлакатлари сингари Ўзбекистонда ҳам аҳолининг иш билан бандлик ҳолатига жиддий таъсир кўрсатди. Шундай экан, минтақаларни комплекс ва мутаносиб ижтимоий-иктисодий ривожлантиришда ривожланиш даражалари ўртасидаги фарқларни камайтириш муҳим аҳамият касб этади. Шу нуқтаи назардан, ҳудудларда иктиносий ривожланиш ва иш билан бандликдаги тафовутларни ўрганиш меҳнат бозорини тартибга солиш ва ундаги устуворликларни белгилаш мақсадларига хизмат қиласди.

Бу масала 2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг [1] иктиносийни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари қаторига киради. Шуларни инобатга олиб, тадқиқотда икки хил моделдан фойдаланган ҳолда Ўзбекистон минтақаларида иш билан бандлик ҳолати ўртасидаги яқинлашув (фарқларнинг камайиши) тадқиқ қилинди.

Биринчи модель – Бета (β) яқинлашув модели бўлиб, у ривожланганлик даражаси паст ҳудудлар ривожланганларига қараганда тезроқ ўсиб бориши ва уларга етиб олиш жараёнини таҳлил қиласди. Барча минтақалар бир хил барқарор ҳолатга яқинлашади, деб фараз қилинганда, Бета яқинлашув мутлақ деб аталади. Шу билан бирга, барқарор ҳолат ҳар бир иктиносийнинг ўзига хос хусусиятларига боғлиқ бўлиши мумкин. Бу ҳолда яқинлашув давом этаверади, лекин бир хил узоқ муддатли даражаларда бўлиши шарт бўлмайди. Бунда Бета яқинлашув шартли деб аталади.

Бета-яқинлашув етиб олиш жараёнларни аниқлашга қаратилган бўлса, Сигма (σ) яқинлашув вақт ўтиши билан минтақалар орасидаги номутаносибликларнинг камайишини англатади. Икки тушунча, албатта, чамбарчас боғлиқдир. Бета-яқинлашув зарур, аммо Сигма-яқинлашви учун етарли бўлмайди. Бунинг сабаби шундаки, иктиносийлар бир-бирига яқинлашиши мумкин, аммо тасодифий зарбалар уларни ажратиб турари ёки шартли Бета-яқинлашув ҳолатида иктиносийлар турли барқарор ҳолатга яқинлашиши мумкин.

Мавзунинг ўрганилганлик даражаси

Неоклассик ўсиш моделига кўра, агар минтақалар бўйича ягона фарқ улар капиталининг бошланғич даражаларида бўлса, кам миқдордаги капиталга эга бўлган камбағал минтақалар катта капиталга эга бўлган бой минтақаларга қараганда тезроқ ўсиб боради. Бу эса минтақавий номутаносибликларнинг пасайиб боришини англатади. Р. Капелло ва П. Найкамп [2]га кўра, Сигма яқинлашуви вақт ўтиши билан минтақавий ишлаб чиқариш ёки даромадларнинг ўйғунлашувини, Бета яқинлашув камбағал ҳудудлар бойларига қараганда кучли иктиносий ўсишга эга бўлишлари сабабли тафовутларнинг камайишини англатади. Сўнгги йиллардаги тадқиқотларга назар ташласак, Ф. Монфорт [3], К. Перуджини, М. Синьореллилар [4] Европа Иттифоқи минтақалари, З. Гощин [5] Руминия ҳудудлари, А. Янг ва бошқалар [6] Америка Кўшма Штатлари бўйича Бета ва Сигма яқинлашув моделлари воситасида тадқиқотларни амалга оширишган.

Яқинлашувни баҳолашда асосий кўрсаткични танлаш муҳим аҳамият касб этади. “Яқинлашувни баҳолаш битта ўлчовга эмас, балки панелли воситаларга ва уларнинг натижаларини оқилона талқин қилишга асосланган бўлиши керак” [3:18]. “Маълумки, индивидуал кўрсаткичлар ижтимоий ва иктиносий жараёнлар, айниқса минтақавий тенгсизлик каби мураккаб масалалар ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қила олмайди. Бизнинг фикримизча, макон номутаносибликларини ўрганиш ҳудудий фарқларни яхшироқ тушуниш учун бир нечта кўрсаткичларни ўз ичига олиши керак” [5:104]. “Меҳнатга оид солиқ юкининг муҳимлигини ҳисобга олган ҳолда (ижтимоий тўловлар ва меҳнат даромадлари солиғи) иш билан

бандликнинг умумий кўрсаткичлари ҳам миллий фаровонлик тизимларининг барқарорлигини ифодаловчи муҳим кўрсаткичлар хисобланади”[4:244].

Тадқиқотни амалга оширишда яқинлашув жараёнини таҳлил қилишда К. Перуджини, М. Синъореллига асосланиб, Ўзбекистон Республикаси минтақаларида иш билан бандлик даражаси кўрсаткичи танлаб олинди.

Тадқиқот методологияси

Бета яқинлашувни ўлчаш методологияси ўсиш тенгламасини қуидаги шаклда ифодалайди:

$$\ln(\Delta y_{i,t}) = \alpha + \beta \ln(y_{i,0}) \quad (1)$$

бунда $\Delta y_{i,t} = y_{i,t}/y_{i,0}$ га тенг бўлиб, t вақтда і минтақада иқтисодий кўрсаткичнинг ўсиш суръатини, α ва β баҳоланадиган параметрларни ифодалайди.

Яқинлашув жараёнининг амалга ошиш даражасини ўлчаш учун ўзгарувчанлик, гомогенлик, қутбланиш, концентрация, комплементарлик, энтропия каби турли хил кўрсаткичларнинг даражаларини баҳолаш лозим бўлади. Бу кўрсаткичлар яқинлашиш жараёнининг турли жиҳатларини тасдиқлаши ёки тасдиқламаслиги мумкин. Улардан энг машхур ва кенг қўлланиладигани вариацион кўрсаткичлар билан ўлчанувчи Сигма яқинлашувидир [7: 48]. Вариация қуидагича хисобланади:

$$\sigma^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \quad (2)$$

бунда y_i – ўзгарувчи;

i – макон элементлари индекси;

\bar{y} – ўрта арифметик қиймат.

Тадқиқотнинг 1-босқичи пандемияга қадар даврни ўз ичига олиб, баҳолашни амалга оширишда Ўзбекистон минтақаларининг 2015-2019 йиллардаги иш билан бандлик даражаси кўрсаткичларидан таркиб топган панелли маълумотлардан фойдаланилди. Маълумотлар Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг расмий веб-сайти [8]дан олинди.

Таҳлил ва натижалар

Чизиқли регрессияда β коэффициентнинг манфий қиймати ривожланиш даражаларининг яқинлашишини, мусбат қиймати эса узоқлашишини ифодалайди. Модель натижаларига кўра, бу коэффициентнинг -0.1306 қийматни қабул қилиши 2019 йил якунига қадар мамлакат минтақаларида ривожланиш даражаларидағи фарқларнинг қисқараётганидан далолат берди.

1- жадвал

Минтақавий Бета ва Сигма яқинлашув

Мутлақ Бета яқинлашуви

Модель коэффициентлари. Баҳолаш усули: Энг кичик квадратлар (OLS)

	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
α	0.55233388	0.10293773	5.365709	0.0001692339
β	-0.13058408	0.02440845	-5.349955	0.0001736211
λ	0.03498341	NA	NA	NA
Halflife	19.81359529	NA	NA	NA

Модель хulosаси

	Estimate	F value	df 1	df 2	Pr (>F)
R-Squared	0.7045937	28.62201	1	12	0.0001736211

Сигма яқинлашув (Тренд регрессияси)

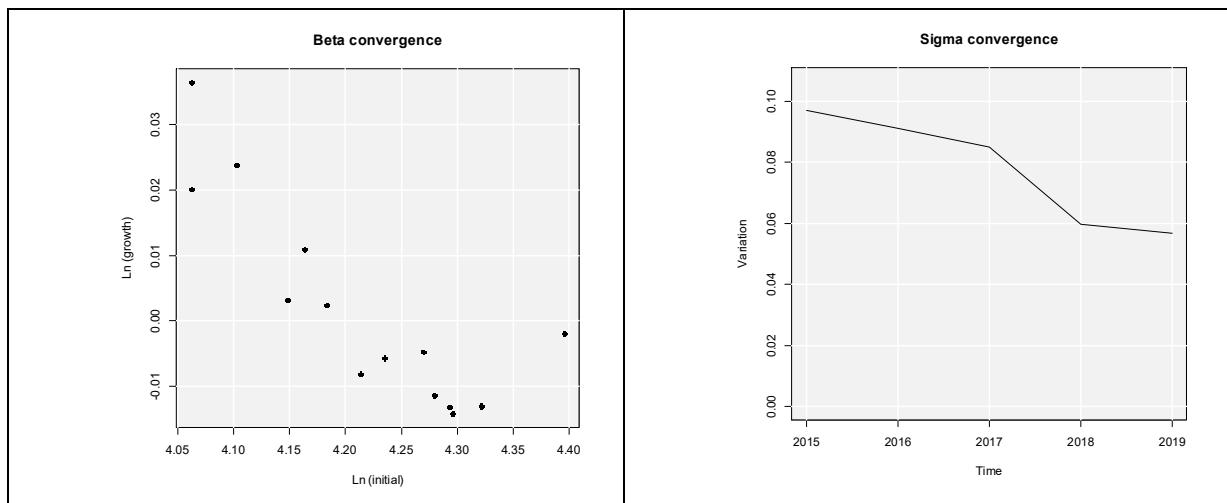
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
Intercept	22.65115455	3.991954067	5.674202	0.01084449
Time	-0.01119148	0.001979154	-5.654681	0.01094940

Модель хulosаси

	Estimate	F value	df 1	df 2	Pr (>F)

R-Squared	0.9142255	31.97542	1	3	0.0109494
-----------	-----------	----------	---	---	-----------

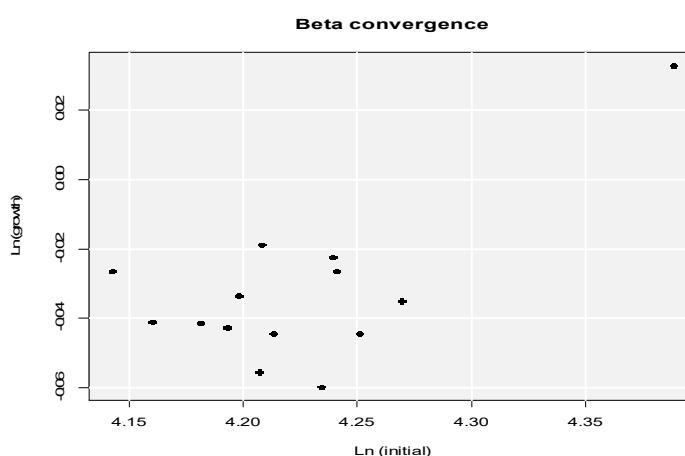
Бета яқинлашув тасвири иш билан бандликнинг дастлабки даражаси паст бўлган худудлар ўсиш суръати бандлик даражаси юқори худудларга нисбатан тезроқ эканидан далолат бермоқда. Сигма яқинлашув тасвири мамлакат минтақаларида иш билан бандлик даражаси тафовутларининг 2015-2019 йиллар оралиғида камайиб келганини кўрсатмоқда.

Агар Бета яқинлашув мавжуд бўлса ($\beta < 0$), яқинлашув тезлиги λ ва номутаносибликларни ярмига камайтириш учун кетадиган "Halflife" деб аталувчи вақтни ҳисоблаш мумкин бўлади. Ҳисоб-китоблар натижасида пандемиягача бўлган даврдаги ривожланиш даражасида Ўзбекистон минтақаларида иш билан бандлик даражасидаги фарқларни ярмига камайтириш учун 20 йил (Halflife = 19.81) талаб этилиши аниқланди.

Пандемия минтақалар ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ҳолатини кескин пасайтириб қолмай, у ривожланиш даражасидаги номутаносибликларнинг ортишига ҳам сабаб бўлди. Тадқиқотнинг 1-босқичида амалга оширилган Бета ва Сигма яқинлашув таҳлили 2020 йилга қадар иш билан бандлик соҳасида давлат сиёсатининг ижобий самарасини кўрсатган эди. 2020 йил охиридаги ҳолат эса вазиятни тубдан ўзгартирди.

Тадқиқотнинг 2-босқичида 2020 йил якунидаги ҳолат 2019 йил якунига нисбатан баҳоланди. Эътиборли жиҳати шундаки, 2020 йилда Тошкент шаҳридан бошқа барча худудларда иш билан бандлик даражаси тушган. 2-расмда 2019-2020 йилларда Бета яқинлашув тасвири көлтирилган.

Манба: Муаллиф томонидан R дастурлаш муҳитида тузилди.

Энг кичик квадратлар ва ноңицикли регрессия усулларида баҳолаш натижалари минтақалар ривожланиш даражасида яқинлашув кузатилмаганини күрсатмоқда.

2- жадвал

Минтақавий Бета яқинлашув модели

Мутлақ Бета яқинлашувы

Модель коэффициентлари. Баҳолаш усули: Энг кичик квадратлар (OLS)

	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
α	-1.0938443	0.34510550	-3.169594	0.008075711
β	0.2512475	0.08170818	3.074937	0.009628071
λ	NA	NA	NA	NA
Halflife	NA	NA	NA	NA

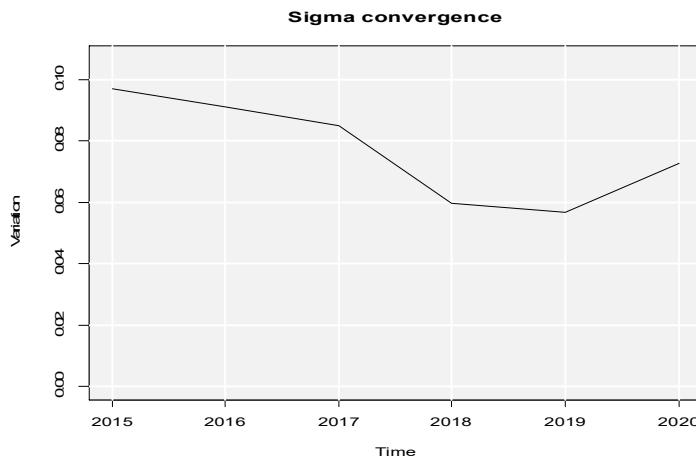
Модель хуносаси

	Estimate	F value	df 1	df 2	Pr (>F)
R-Squared	0.440696	9.455236	1	12	0.009628071

Модель коэффициентлари. Баҳолаш усули: Ноңицикли регрессия (NLS)

	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
α	-1.093844	0.34510551	-3.169593	0.008075723
β	-0.224141	0.06530138	-3.432408	0.004963544
λ	NA	NA	NA	NA
Halflife	NA	NA	NA	NA

Бу даврда 2020 йилгача кузатилган минтақалар иш билан бандлик даражасидаги фарқларнинг камайиш траекторияси ҳам ўзгарган (3-расм).

3-расм. 2015-2020 йилларда Сигма яқинлашув тасвири

Манба: Муаллиф томонидан R дастурлаш мұхитида түзилди.

Тадқиқотнинг 3-босқичида меҳнат бозори ривожланиш даражаси паст минтақалардаги ҳолатни нисбатан ривожланғанларига яқинлаштириши ва улар орасидаги тенгсизліктерни камайтириш юзасидан 2025 йилгача амалга оширилиши лозим бўлган вазифаларнинг 3 хил сценарийси ишлаб чиқилди.

3- жадвал

Минтақаларда иш билан бандлик даражаси

Худудлар	Иш билан бандлик даражаси (2020 йил, %)	Йиллик ўртача ўсиш (2014-2019 йиллар, %)
Қорақалпогистон Республикаси	61,3	1,73
Андижон	67,1	-0,16
Бухоро	67,8	-1,29
Жizzах	66,0	3,29

Қашқадарё	61,5	0,51
Навоий	67,6	-1,14
Наманган	64,4	2,34
Самарқанд	62,8	-0,29
Сурхондарё	63,6	1,18
Сирдарё	65,0	-1,09
Тошкент	69,0	-0,96
Фарғона	64,6	-0,32
Хоразм	63,5	0,39
Тошкент ш.	83,2	-0,07

Манба: Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида муаллиф ҳисоб-китоблари.

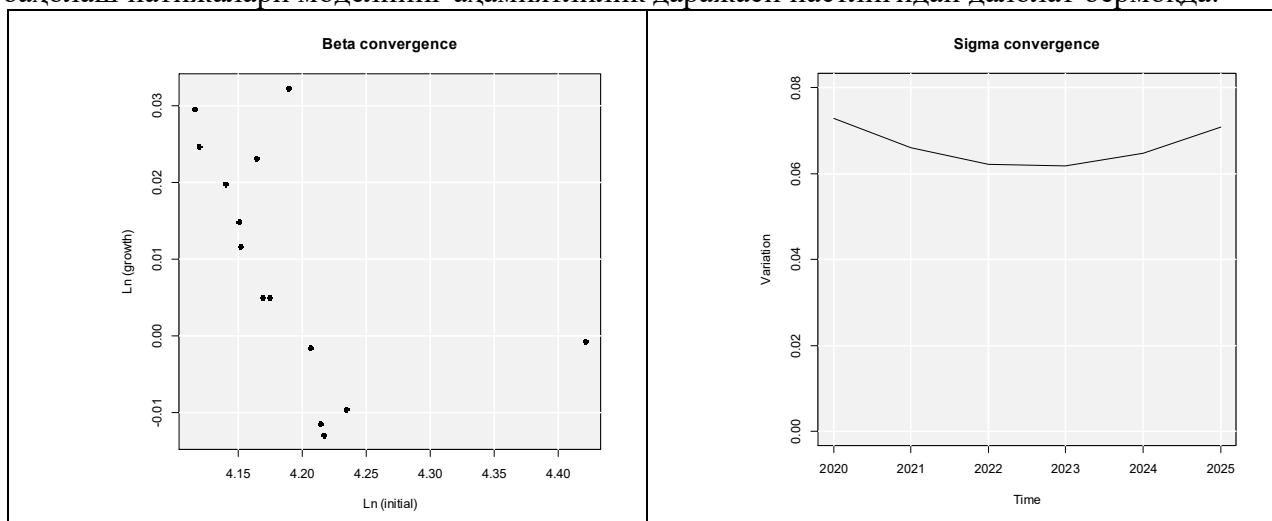
1-сценарийга кўра, карантин чоралари юмшатилиши аҳолининг иқтисодий фаоллигини ошириб, фаолият турларидаги чекловларнинг олиниши йўқотилган иш ўринларини қайта тиклашга сабаб бўлади. Минтақаларда иш билан бандлик даражаси 2019 йил якунидаги ҳолатга қайтмаса-да, кейинги 5 йилда бандлик даражасининг ўртача ўсиш кўрсаткичи 2020 йилгача бўлган 5 йиллик ўртачага етказилади. Шу билан бир қаторда, иш билан бандлик даражаси энг паст бўлган Қорақалпоғистон Республикаси, Қашқадарё, Самарқанд ва Хоразм вилоятлари ҳамда бандлик даражаси нисбатан паст, ўртача ўсиш кўрсаткичи салбий бўлган Фарғона ва Сирдарё вилоятларига устуворлик берилади. Бунда 2025 йил якунигача иш билан бандликнинг ўртача ўсиш кўрсаткичи Қорақалпоғистон Республикасида 3,0%, Қашқадарё, Самарқанд ва Хоразм вилоятларида мос равишда 2,5%, 2,0% ва 1,5% га етказилади.

4- жадвал

1-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув модели

Мутлақ Бета яқинлашув. Баҳолаш усули: Энг кичик квадратлар (OLS)					
Модель коэффициентлари.					
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)	
α	0.46435027	0.20745124	2.238359	0.04492969	
β	-0.10859874	0.04949776	-2.194013	0.04865654	
λ	0.02299212	NA	NA	NA	
Halflife	30.14716276	NA	NA	NA	
Модель хulosаси					
	Estimate	F value	df 1	df 2	Pr (>F)
R-Squared	0.286296	4.813693	1	12	0.04865654
Сигма яқинлашув. Баҳолаш усули: Тренд регрессияси					
Модель коэффициентлари.					
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)	
Intercept	0.9298331537	2.401752109	0.3871478	0.7183629	
Time	-0.0004269159	0.001187516	-0.3595033	0.7373943	
Модель хulosаси					
	Estimate	F value	df 1	df 2	Pr (>F)
R-Squared	0.03129935	0.1292426	1	4	0.7373943

1-сценарий бўйича мутлақ Бета яқинлашувнинг энг кичик квадратлар усулида баҳолаш натижалари минтақавий тенгиззилкларни ярмига қисқартириш учун 95% эҳтимоллик билан 30 йил талаб этилишини кўрсатди. Сигма яқинлашувнинг тренд регрессияси усулидаги баҳолаш натижалари моделнинг аҳамиятлилик даражаси пастлигидан далолат бермоқда.

4-расм. 1-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув тасвири

Манба: Муаллиф томонидан R дастурлаш муҳитида тузилди.

2-сценарийда 1-сценарийга қўшимча равишда ўртача ўсиш кўрсаткичи манфий қиймат ташкил этган Андижон, Навоий, Бухоро ва Тошкент вилоятларига устуворлик берилиб, бу худудлар учун ўртача ўсиш нейтраль (0,0 %) қийматга етказилади.

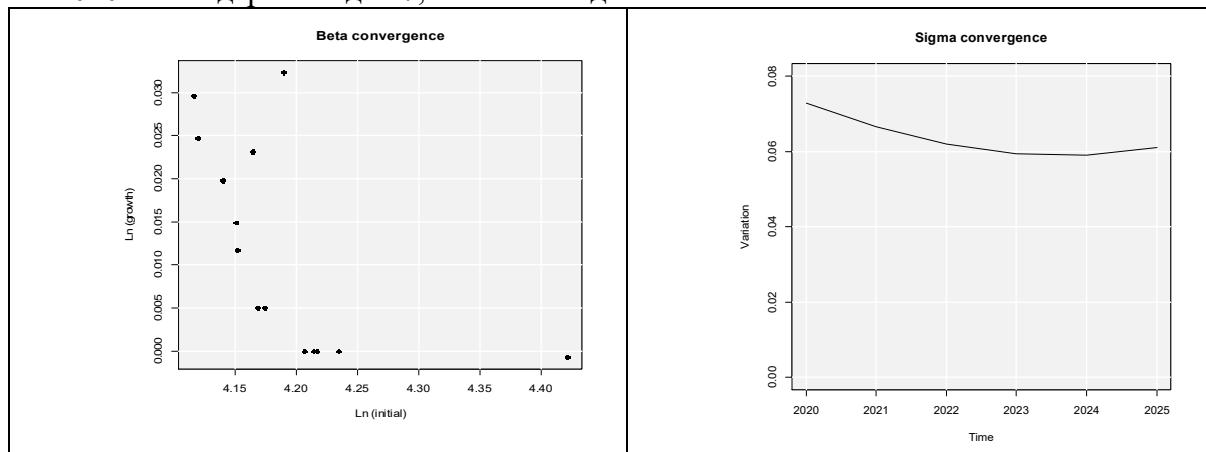
5- жадвал

2-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув модели

Мутлақ Бета яқинлашуви. Баҳолаш усули: Энг кичик квадратлар (OLS)				
Модель коэффициентлари.				
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
α	0.40714365	0.15710529	2.591534	0.02359115
β	-0.09434009	0.03748524	-2.516726	0.02707147
λ	0.01981828	NA	NA	NA
Halflife	34.97513681	NA	NA	NA
Модель хulosаси				
	Estimate	F value	df 1	df 2
R-Squared	0.3454751	6.33391	1	12
Сигма яқинлашув. Баҳолаш усули: Тренд регрессияси				
Модель коэффициентлари.				
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
Intercept	4.956721844	1.5154851621	3.270716	0.03076840
Time	-0.002419403	0.0007493125	-3.228830	0.03201105
Модель хulosаси				
	Estimate	F value	df 1	df 2
R-Squared	0.7227102	10.42534	1	4
0.03201105				

2-сценарий бўйича мутлақ Бета яқинлашувнинг энг кичик квадратлар усулида баҳолаш натижаларига кўра, минтақалар ривожланиш даражаларининг яқинлашиш тезлиги (λ) 1-сценарийга нисбатан 1,16 баробар камайиб, минтақавий тенгиззилкларни ярмига камайтириш

учун 35 йил талаб этилади. Сигма яқинлашувнинг тренд регрессияси усулидаги баҳолаш натижалари 1-сценарийдан фарқли равишда, моделнинг аҳамиятли эканини кўрсатди. Ҳисобкитобларга кўра, 2-сценарий амалга ошган тақдирда минтақавий тафовутлар 2025 йил охирига келиб 2020 йилги даражасидан 7,1% га камаяди.

5-расм. 2-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув тасвири

Манба: Муаллиф томонидан R дастурлаш муҳитида тузилди.

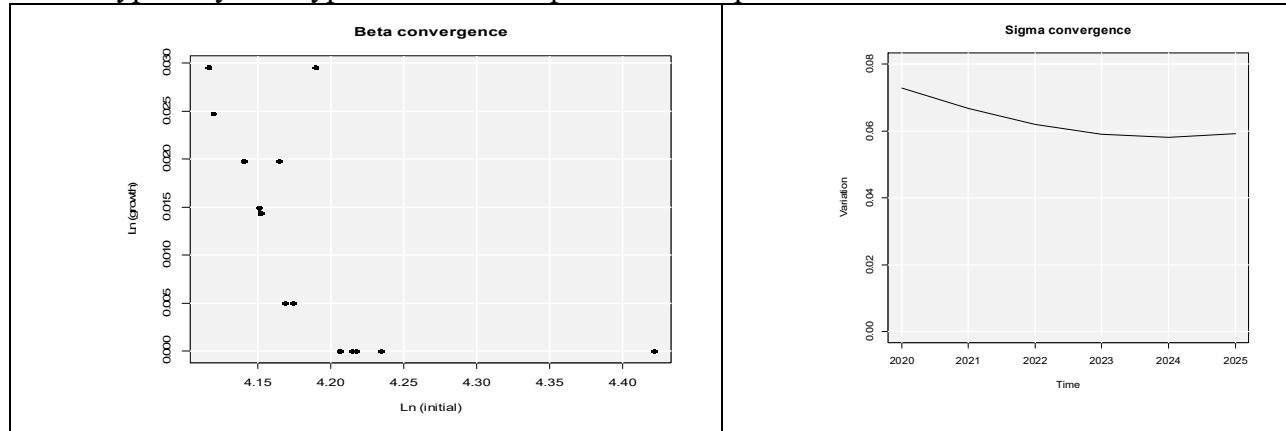
3-сценарий барча худудлар бўйича жадаллаштирилган тадбирларни назарда тутиб, унда 2-сценарийга кўшимча равишда Сурхондарё, Наманган ва Жиззах вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳри бўйича иш билан бандлик даражасини аввалги 5 йиллик ҳаракат майлидан ўзгартириш вазифаси қўйилади. Сурхондарё вилоятида ўртача ўсиш 1,5% га етказилиб, Тошкент шаҳри бўйича ўртачанинг пасайишига барҳам берилади, яъни ўртача ўсиш 0,0% га етказилади. Бу сценарий республиканинг барча худудларини қамраб олгани ва уларнинг ҳаммасида ижобий самараға эришиш ҳолатининг реалликдан бироз йироқлиги сабабли ўсиш даражаси юқори бўлган Жиззах ҳамда Наманган вилоятлирида йиллик ўртача ўсиш мос равиша 3,3% ва 2,3% дан 3,0% ва 2,0% га тушади.

6- жадвал

3-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув модели

Мутлақ Бета яқинлашуви. Баҳолаш усули: Энг кичик квадратлар (OLS)				
Модель коэффициентлари.				
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
α	0.39839429	0.1471130	2.708083	0.01902276
β	-0.09229817	0.0351011	-2.629495	0.02199616
λ	0.01936787	NA	NA	NA
Halflife	35.78851430	NA	NA	NA
Модель хulosаси				
	Estimate	F value	df 1	df 2
R-Squared	0.3655575	6.914244	1	12
Сигма яқинлашув. Баҳолаш усули: Тренд регрессияси				
Модель коэффициентлари.				
	Estimate	Std. Error	t value	Pr (> t)
Intercept	5.692706011	1.3568635858	4.195489	0.01374562
Time	-0.002783573	0.0006708841	-4.149112	0.01427056
Модель хulosаси				
	Estimate	F value	df 1	df 2
R-Squared	0.8114553	17.21513	1	4
Pr (>F)				

Шундай қилиб, бу сценарий бўйича барча минтақаларда 2020-2025 йиллар оралиғида йиллик ўртача ўсиш кўрсаткичи номанфий қийматларни ташкил этади.

6-расм. З-сценарий бўйича Бета ва Сигма яқинлашув тасвири

Манба: Муаллиф томонидан R дастурлаш муҳитида тузилди.

З-сценарий Бета яқинлашувининг баҳолаш натижалари яқинлашиш тезлиги (λ)нинг 1-сценарийга нисбатан 1,19 ва 2-сценарийга нисбатан 1,02 баробар камайиб, минтақавий тенгсизликларни ярмига камайтириш учун 36 йил талаб этилишини кўрсатди. Сигма яқинлашув моделига кўра, З-сценарий бўйича минтақавий тафовутлар 2025 йил охирига келиб 2020 йилги кўрсаткичга нисбатан 8,3% га камаяди.

Хулоса ва таклифлар

Яқинлашув жараёни ривожланиш даражаси паст минтақаларнинг ривожланган минтақаларга етиб олишини назарда тутар экан, бунда мамлакатимизнинг иш билан бандлик даражаси энг паст бўлган Қорақалпоғистон Республикаси, Қашқадарё, Самарқанд ва Хоразм вилоятларида меҳнат бозорларида иш билан бандлик сиёсатининг фаол дастурларни ривожлантириш ва ресурсларнинг катта қисмини ушбу дастурлар фойдасига қайта тақсимлаш лозим бўлади.

Фаол сиёсат нафақат иш ўрнини йўқотганларнинг мавжудлигини қўллаб-куvvatlamайди, балки биринчи навбатда хар бир фуқаронинг иш топишга қаратилган фаолиятини рағбатлантиради. Бу эса, уларнинг ижтимоий тўловлар орқали даромад олишга бўлган қарамлигини камайтиради. Натижада давлат бюджети харажатлари қисқаради, шунингдек, ишсизлар етарлича юқори имтиёзларга эга бўлган тақдирда ҳам, уларнинг руҳий ҳолати билан боғлиқ жамиятдаги кескинлик енгиллашади. Шу билан бир қаторда, фаол сиёсат меҳнат унумдорлигини оширади, иқтисодиётни таркибий ўзгартиришга ижобий таъсир қиласи ва шу орқали мамлакатда меҳнат ресурсларидан фойдаланиш самарадорлиги ортиши мумкин.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони.
2. Capello, R./Nijkamp, P. (2009): “Introduction: regional growth and development theories in the twenty-first century - recent theoretical advances and future challenges”. In: Capello, R./Nijkamp, P. (eds.): Handbook of Regional Growth and Development Theories. Cheltenham: Elgar. p. 1-16.
3. Monfort, P. (2008). Convergence of EU regions: Measures and evolution. Brussels: European Commission, Regional Policy.
4. Perugini, C., & Signorelli, M. (2004). Employment performance and convergence in the European countries and regions. The European Journal of Comparative Economics, 1(2), 243-278.

5. Goschin, Z. (2015). Regional Divergence in Romania Based on a New Index of Economic and Social Development. *Procedia Economics and Finance* 32:103-110 • 32. 10.1016/S2212-5671(15)01370-2.
6. Young, A.T., Higgins, M.J. and Levy, D. (2008), Sigma Convergence versus Beta Convergence: Evidence from U.S. County-Level Data. *Journal of Money, Credit and Banking*, 40: 1083-1093. <https://doi.org/10.1111/j.1538-4616.2008.00148.x>
7. Mihaela Simionescu, Testing Sigma Convergence Across EU-28, *Economics & Sociology*, Vol. 7, No 1, 2014, pp. 48-60. DOI: 10.14254/2071-789X.2014/7- 1/5
8. <https://stat.uz/> – Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси расмий веб-сайти.

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР
4 ЖИЛД, 4 СОН

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ
ТОМ 4, НОМЕР 4

INNOVATIONS IN ECONOMY
VOLUME 4, ISSUE 4